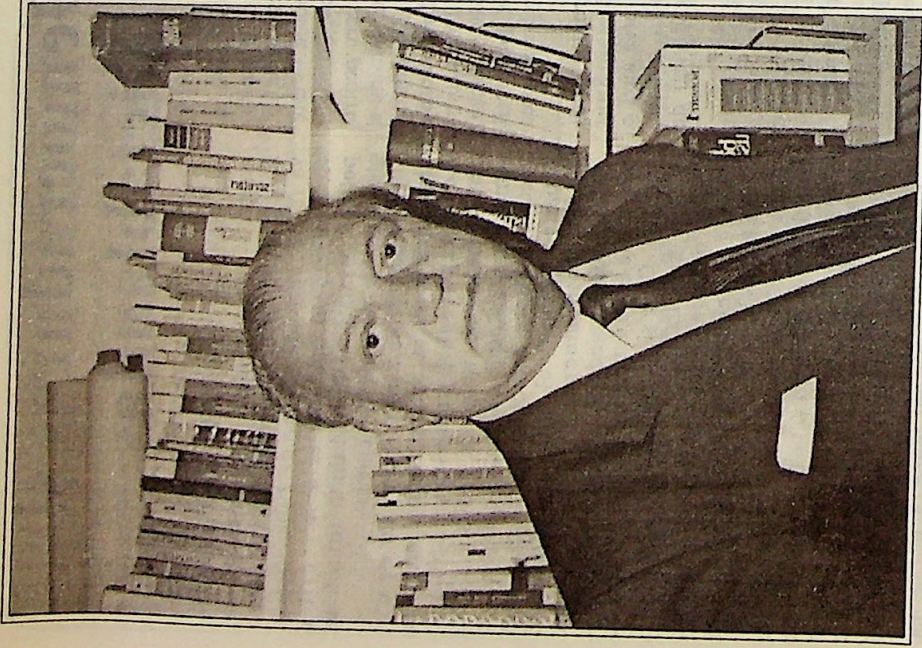

Eugen COȘERIU:

«Destinul Basarabiei îl văd cu speranță și cu mare teamă... Trăiesc intens acest destin și mă doare în mod constant»

Reputatul lingvist și profesor universitar, Eugen Coșeriu — unul din cele mai luminate spirite pe care le-a dat vreodată lumii Basarabia românească, a implinit pe 27 iulie curent vârsta de 75 de ani. Interviu de mai jos, gândit cu prilejul acestui jubileu dar și dintr-o constantă admirație a noastră pentru modelul cultural și intelectual coșerian, a fost realizat în două reprize: la Tübingen, unde maestrul a primit din timp întrebările noastre, și la Constanța, unde am înregistrat la reportofon răspunsurile domniei sale.

Vasile Gârnet: — Mult stimate domnule profesor, Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a răspunde întrebărilor revistei noastre, revistă pentru care ați avut cuvinte de încurajare și susținere, fapt care ne-a încântat și stimulat totodată. Și Vă propun să începem dialogul nostru cu o întrebare de mare interes pentru cititorul tânăr basarabean, o întrebare vizând construcția de sine. Personalitatea Dvs. fascinează, sunteți un adevărat model pentru noi, între puținii români care s-au impus cu autoritate pe plan mondial într-un domeniu — lingvistica —, creând o școală, având numeroși discipoli în întreaga lume. Performanța Dvs. științifică și culturală face real visul tânărului basarabean de a cuceri lumea. Cum a fost posibil așa ceva? Cât din ceea ce sunteți Dvs. astăzi este muncă, inteligență și talent, și cât se datorează unor împrejurări ale vieții și unor oameni pe care i-ați cunoscut?

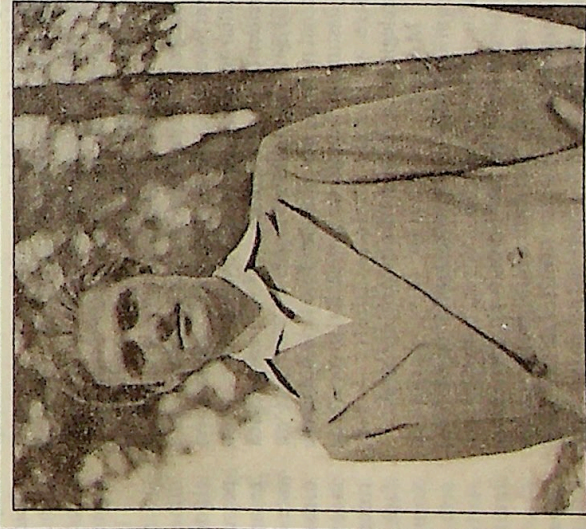
Eugen Coșeriu: — Mi se pare foarte interesantă întrebarea și cred că în formulări diferite mi s-a pus de mai multe ori. Voi începe cu sfârșitul: cred că foarte puțin se datorează anumitor oameni pe care i-am cunoscut și foarte mult anumitor împrejurări ale vieții. Însă, fără îndoială, încă mai mult se datorează acestui vis constant și perseverent al tinărului basarabean de a cunoaște lumea. Spuneam într-un alt interviu, că a fost visul meu, încă de când eram la liceu, să ajung odată să-i învăț carte pe nemți. Mi-aduc aminte că scriam, când eram prin clasa a 6-a, pe câte o groasă niște titluri foarte pretențioase, ca de exemplu: «Istoria limbii și a poporului român» de Eugen Coșeriu, profesor la Universitatea din Heidelberg. Puneam numai deocult o universitate germană și iată că acest nemăsurat vis de copil s-a implinit. Dar, pentru a ne îndepărta de reveriile copilăriei, ca visul să nu rămână doar vis, trebuie să nu-ți propui să cucerești lumea fără a aduna anumite merite. Este o recomandare pe care o fac și tuturor elevilor mei. Acesta a fost de fapt și principiul meu în viață, totdeauna să te intereseze în primul rând lucrul, problema obiectivă și să nu te gindești niciodată la ce vei putea obține, la ce vei putea ajunge prin rezolvarea problemei. În al doilea rând, să nu-ți fie teamă niciodată de greutate și să nu ai un complex de inferioritate dacă într-adevăr îți pui problema cu toată sinceritatea și dacă crezi în universalitatea omului și în universalitatea problemelor pe care le abordează oamenii. Am mai spus-o și o repet, convingerea mea cu privire la specificul național — o sintagmă mult vehiculată acum — este că acest specific se relevă mai pregnant atunci

când ne confruntăm cu probleme universale și când credem că toate problemele culturii și toate formele ei sînt și ale românilor. Spuneam, și așa am procedat și în Italia, și în Uruguay, și chiar la noi, că marile probleme ale culturii ar trebui să fie mai mult ale noastre, fiindcă acestea corespund dimensiunii noastre universale și sînt cele care ne lărgesc orizontul. Eu spun deseori: da, mă ocup cu Aristotel, fiindcă și Aristotel e al nostru. Să nu credem că Aristotel este un filosof numai al grecilor sau de care se pot ocupa numai grecii sau occidentali. Să înțelegem că toate aceste probleme ne privesc în egală măsură. Să procedăm și în cultura română, fără îndoială minoră, ca și când am fi o cultură majoră. Dacă ne mulțumim cu ideea că sîntem o cultură minoră și rămînem numai în faza receptării și de receptivitate, nu-i vom ajunge niciodată din urmă pe ceilalți, deoarece între timp ei vor face alte progres, vor descoperi

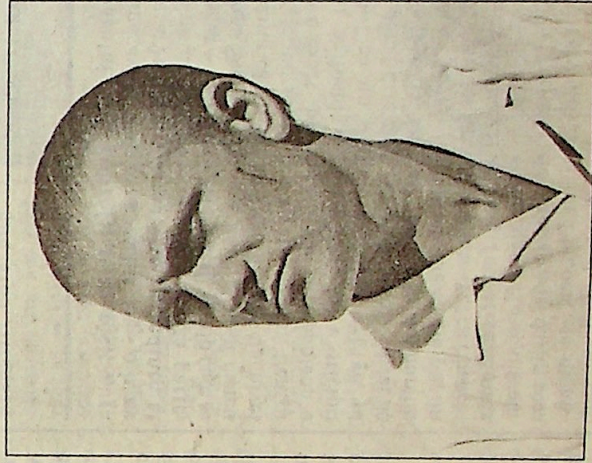
alte probleme pe care, din nou, va trebui să le asimilăm și să le interpretăm pentru mediul nostru. Deci, în acest sens, nu mă ofer pe mine însumi ca model, ci, mai curînd, criteriile care m-au condus spre performanță, așa cum spuneți, ar putea constitui un model pentru alții.

Fără îndoială că am avut și noroc, am avut în toate sensurile: fiindcă n-am disperat în situațiile cele mai grave și aproape de sfârșit de lume. Într-un sens am crezut în steaua mea sau în misiunea mea și m-am gândit că vor trece aceste împrejurări grele. Am avut noroc de la început, încă din familie și din școala primară. În familie am fost înțeles și am fost împins spre o cultură majoră, iar la școala primară am avut noroc de un învățător foarte bun. Noroc numesc și faptul că n-am intrat la liceul militar de la Chișinău la care mă dușese tata. Am fost respins la vizita medicală înainte de examenul de admitere. Altfel, ca ofițer, cine știe ce mi s-ar fi întimplat apoi în război. Pe urmă am avut norocul să învăț la un liceu extraordinar, liceul «Ion Creangă» din Bălți. Pe atunci școala românească era foarte bună, iar liceul nostru cred că era poate chiar mai bun decît foarte multe alte licee din țară. Lucrul acesta s-a văzut și la Concursurile «Tinerimii române». Există atunci o societate «Tinerimea română» care făcea concursuri pe țară, la ele participau reprezentanți de la toate liceele din țară și din străinătate. Erau licee românești în Grecia (la Iania), la Crevena, la Salonte), în Iugoslavia (la Bitolia). De cite ori am fost la concursurile «Tinerimii române», noi, cei de la Bălți, de fiecare dată am luat un premiu sau două, uneori chiar trei premii pe țară. Am participat la aceste concursuri începînd cu clasa a 5-a și faptul acesta mi-a oferit posibilitatea să cunosc bine și România, pentru că se organizau excursii prin țară pentru premianți.

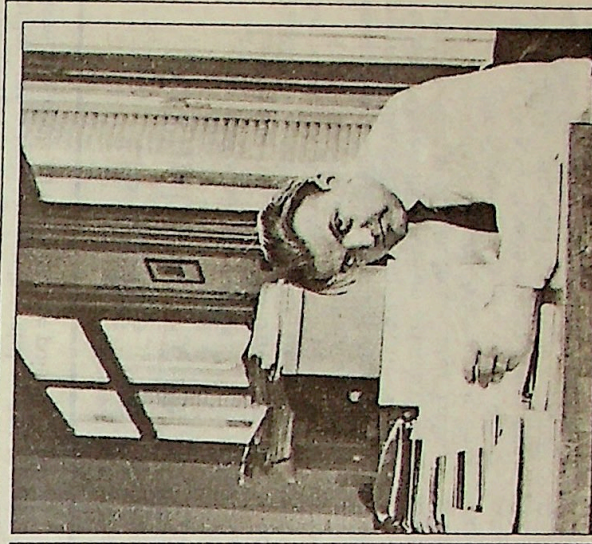
Tot așa, am avut apoi norocul de a obține o bursă în Italia tocmai cînd era să înceapă războiul. Norocul de a rămîne în viață, pentru că războiul se declanșase în Occident, dar nu începuse încă războiul dintre România și Uniunea Sovietică. Apoi, norocul de a studia în Italia cu setea aceasta de a ști cit mai mult, pe care cred că o au foarte mulți tineri basarabeni. Norocul de a avea foarte buni maeștri și la Universitate... Dar, fără îndoială, așa cum spuneți în întrebare, munca și rîvna permanentă au stat la baza acestei performanțe. Aș mai adăuga poate, deși lucrul acesta nu-l pot spune eu, că m-au ajutat și inteligența și talentul pe care le am de la natură. Oricum, mult mai tîrziu, am tînut o conferință despre teoria mea la Heidelberg și după conferință s-a apropiat de mine un fost filolog și filosof destul de bun, dar care pe urmă n-a făcut aproape nimic. Ștefan Teodorescu îi spune, și m-a întrebă de unde aveam eu atîtea idei. I-am spus că le am, cred, din Italia, fiindcă am studiat acolo. Și mi-a spus neîncercător: Ei da, din

La Milano, 1945

Punta del Veste, 1952

La Montevideo, 1955

Italia, dar substanța o ai de acasă.

V. G. — Domnule profesor, în interviurile acordate în ultimii ani presei din România, presă inaccesibilă în continuare basarabenilor — iată un paradox al «frăției regăsite» după 1989 —, ați vorbit deseori despre momentele importante din biografia Dvs. până la stabilirea, în cele din urmă, la Universitatea din Tübingen, Germania. V-aș ruga să refaceți pentru cititorul basarabean, care cunoaște foarte puțin din fascinantul Dvs. periplu biografic, traseul parcurs de-a lungul anilor: Mihăileni — Bălți — Iași — Milano — Montevideo — Tübingen.

E. C. — Asta se leagă puțin de ceea ce am spus mai sus, și anume de acel noroc pe care l-am avut și de acele împrejurări ale vieții care mi-au fost favorabile. Știți că m-am născut la Mihăileni, în fostul județ Bălți. Am făcut școala primară în sat, apoi liceul la Bălți, după ce fusese respins, așa cum v-am spus, la liceul militar din Chișinău. Bacalaureatul l-am trecut la Soroca încă din liceu începusem să mă ocup de literatură și cu științele umanistice, evident într-un mod destul de vag la acea vîrstă. Făceam și revista liceului nostru, revista școlarălor «Crenguța», care a fost primul meu atelier de creație. În minte că unele numere le scriam în întregime: traduceri, ese, poezie, proză. Tot din perioada liceului am început să trimit la reviste din țară și unele încercări literare mai serioase. Am trimis epigrame, care au fost publicate, la revista «Epigrama». De asemenea am trimis la «Jurnalul literar» niște poezii și un mic studiu despre Bacovia, care au fost publicate eu o mică notă a lui George Călinescu, ca un fel de încurajare pentru un tînar liceean basarabean, așa cum scria reputatul critic. Pe urmă am plecat la Iași, la Universitate, unde m-am înscris la litere. Făceam română, franceza, italiana... o multime de materii. La sfîrșitul anului am trecut foarte multe examene, cred că au fost vreo 12, plus încă trei examene la Facultatea de drept, pentru că mă însciseseam și la drept. Deci, am terminat primul an de Universitate și m-am întors în vacanță la Mihăileni. A treia sau a patra zi după întoarcerea mea, a venit cineva, care avea aparat de radio, noi nu aveam, și ne-a spus că a fost cedată Basarabia. Vestea ne-a luat prin surprindere, nici nu bănuiam că va fi cedată și încă atît de repede. Și atunci am avut acest noroc, nu pot să-i spun altfel, că m-am hotărît să nu rămîn. La început, e adevărat, mă gîndeam că poate rămîn, că voi aranja cumva cu noul regim sovietic, dar pînă la urmă m-am decis să plec. Pe de altă parte era și foarte greu să mă întorc imediat la Iași, la sfîrșitul lunii iunie tata nu luase încă leafa, recolta era toată pe cîmp, deci nu se putea vinde nimic, și eu nu aveam bani, nu aveam haine, încălțări — nimic. În penultima zi cînd se mai

